

**13 ARALIK 2017 GÜNÜ SİİRT MİLLETVEKİLİ KADRI YILDIRIM'IN TDK
ÜZERİNE YAPTIĞI KONUŞMAYA DAİR KAMUOYUNA YAPILAN AÇIKLAMA
METNİ***

Başbakanlığa Bağlı Kurum ve Kuruluşların bütçesinin görüşüldüğü 13 Aralık 2017 günü Siirt milletvekili Kadri Yıldırım TDK üzerine yaptığı konuşmanın 04:00-10:00 dakika arasındaki kısmında, Kürtlerin öteden beri Arapça, Farsça ve Türkçe'ye saygılarından bahsedip, Ehmed-ê Xanî'den örnekler sunduktan sonra, bu üç devletin Ehmed-ê Xanî'nin diline haksızlık ettiklerini ve bu dil üzerinde oyunlar oynadıklarını ifade ederek konuşmasına şöyle devam etmektedir;

“Hint Avrupa Dil Ailesi grubuna giren Kürtçe beş ana lehçeden oluşuyor. Bunlar Kurmanci, Sorani, Lori, Hewramani-Gorani ve Zazaki'dir. Ancak, İran'da ve Irak'ta Hewrami Kürt topluluğu ile Hewramice üzerinde oynanan oyunlar, Lor Kürt topluluğu ile Lorice lehçesi üzerinde oynanan oyunlar Lorların Kürt olmadığı ve Lorice ve Hewramice'nin de Kürtçe olmadığı yönünde oynanan oyunların bir benzeri Türkiye'de Atatürk'ten sonra Zazaca üzerinde de oynanmaya başlanmış ve hala da devam etmektedir.

*Oysa Lorların Kürt olduğu ve Lorice'nin Kürtçe olduğunu aşağı yukarı 800-900 yıl önce “Mu'cemü'l büldan” adlı eserinde Yakut el Hamevi şöyle diyor. Arapça okuyorum: “El-Luru cilün min el-**Ekrad**, fi cibalin beyn el-İsfahan we Xuzistan” yani, Lorlar İsfahan ve Huzistan dağları arasında yaşayan **Kürt** topluluğudur. Hewrami lehçesi ise Ehl-i Hak Aleviliğinin en kutsal metinleri ki başta Serencam geliyor, yazılmış olduğu bir lehçedir.*

Zazalar ve Zazaca üzerine de bir iki noktaya değinmek istiyorum. Evliya çelebi doğuya yapmış olduğu seyahatinde sıra Bingöl'e geldiğinde ve Bingöl'ün girişine vardığında seyahatnamesinde şöyle bir başlık açıyor; “Bingöl Ahalisine Dairdir” İlk cümlesi şu oluyor: “Evvela **Ekrad-ı Zaza**” yani “en başta Zaza Kürtleri veya **Kürt Zazalar** fark etmiyor. Ve Atatürk, 21.08.1919 tarihli telgrafında Erzincan ve Sivas arası mntıklalarda oturan halktan bahsederken aynen şunları yazıyor; “Sekenesi (yani sakinleri), kısmi azamı (yani büyük bir kısmı) Türk ve kalili (yani az sayıda olanı da) Zaza denilen Kürtlerden pek azı da Ermenilerden oluşuyor. Dolayısıyla Atatürk'ten sonraki süreçlerde maalesef bazı merciler belirli aralıklarla ve bilinçli olarak Zazalar üzerinde oyunlar oynamış ve bunu bilinçli bir şekilde, üstelik tarihten ve bilimden uzak bir şekilde yapmış ve yapmaktadırlar. Zaza kardeşlerimiz elbetteki kendilerini ve konuştuklarını nereye konumlandırıyorlarsa konumlandırırsınlar bunda **serbesttirler**. Ancak, işin gerçeği tarihsel ve bilimsel olarak budur.” (Bütçe Görüşmeleri, 13 Aralık 2017, Siirt Milletvekili, Kadri Yıldırım, 04:00 – 10:00)

Kadri Yıldırım'ın Meclis'teki bu konuşması akademik kimlikten uzak tamamen siyasi saiklerle yapılmış bir konuşmadır. Çünkü;

1. “Oysa Lorların Kürt olduğu ve Lorice’nin Kürtçe olduğunu aşağı yukarı 800-900 yıl önce “Mu’cemü’l büldan” adlı eserinde Yakut el Hamevi şöyle diyor. Arapça okuyorum:) “el-Luru cilün min el-**Ekrad**, fi cibalin beyn el-İsfahan ve Xuzistan” yani, Lorlar İsfahan ve Huzistan dağları arasında yaşayan **Kürt** topluluğudur.” (K. Yıldırım, 13 Aralık 2017 Bütçe konuşması). Pekala Kadri Yıldırım da bilir ki, El Yakudi bir tarihçi ya da coğrafyacı değil, bir derlemecidir. Ve yine bilir ki; Lurlar göçebe İrani bir halktır. Petrolün bulunmasından sonra Ahvaz ve Abadan’a doğru göç ederek sanayi dalınada çalışmaya başlarlar. Yakut el Hamevi’nin bahse konu ettiği “EKRAD” sözcüğü etnisiteye tekabül etmez.Ekrad tanımının çölün kuzeyindeki dağlık alanlarda yaşayan tüm halklara yönelik bir Arap göndermesi olduğunu, başka Mezopotamya halklarının Türkmen, Ermeni, Kürt ve elbetteki Zazaların da bu tanım içine girdiğini; bölge halklarının “Ekrad” sıfatının Osmanlı belgelerinde de yer aldığını görmezden geliyor. “Ortaçağ Arap yazarları, ‘Arap Kürtler’_(El-Ekrad’ül_’Erebiyye) gibi etiketleri bugünkü etnik açıdan tanımlanan Kürtlerle hiçbir ilgisi görülmeyen göçebe gruplar için kullanırlardı.¹ Osmanlı İmparatorluğu döneminde de bu anlamlı, “Ekrad-ı Türkmenan” veya “Türkman-ı Ekrad” kullanımlarına rastlamaktayız.² Aynı şekilde Kürtler için de özellikle Ehmed-ê Xanî’de “Ekrad” tabirinin kullanıldığını görürüz. Yine bazı Osmanlı belgelerinde “Ekrad” ismi Zaza aşiretleri için de kullanılmıştır. Örneğin, Diyarbekir Eyaleti’nde yerleşik olduğu belirtilen Zaza isimli aşiret, “Ekrad Taifesinden” olarak geçmektedir.³ Ancak, konuşmacı akademik ahlak ötesine geçerek, bilerek ve bilinçli olarak, “Ekrad taifesi” kavramını “Kürt Taifesi” biçiminde sunmaktadır.
2. “Zazalar ve Zazaca üzerine de bir iki noktaya değinmek istiyorum. Evliya Çelebi doğuya yapmış olduğu seyahatinde sıra Bingöl’e geldiğinde ve Bingöl’ün girişine vardığında seyahatnamesinde şöyle bir başlık açıyor; “Bingöl Ahalisine Dairdir” İlk cümlesi şu oluyor: “Evvela **Ekrad-ı Zaza**” yani “en **başta Zaza Kürtleri** veya **Kürt Zazalar** fark etmiyor. Ve Atatürk, 21.08.1919 tarihli telgrafında Erzincan ve Sivas arası mıntikalarda oturan halktan bahsederken aynen şunları yazıyor; “Sekenesi (yani sakinleri, KY), kısmi azamı (yani büyük bir kısmı, KY) Türk ve kalili (yani az sayıda olanı da, KY) Zaza denilen Kürtlerden pek azı da Ermenilerden oluşuyor. Dolayısıyla Atatürk’ten sonraki süreçlerde maalesef bazı merciler belirli aralıklarla ve bilinçli olarak Zazalar üzerinde oyunlar oynamış ve bunu bilinçli bir şekilde, üstelik tarihten ve bilimden uzak bir şekilde yapmış ve yapmaktadırlar.” (K. Yıldırım, 13 Aralık 2017 Bütçe konuşması) Görüldüğü üzere; alıntı yaptığı kimselerden biri gezgin diğeri de Asker-siyasetçi bir devlet adamı. Her ikisi de ‘etnolog, sosyolog, tarihçi’ ya da ‘dil bilimci’ değil. Konuşmacı için bu referansların tamamen siyasi kaygılarla dillendirildiği kanısındayız. Yoksa akademik anlamda bu söylemlerin bir anlam ifade etmeyeceği bilinir. Atatürk’ten önceki dönemlerde “bazı mercilerce” de olsa

¹ Martin van Bruinessen, Kürtlük, Türklük, Alevilik, Etnik ve Dinsel Kimlik Mücadeleleri, istanbul 1999, s.71

² Yusuf Halacoğlu, Osmanlı Belgelerine Göre Türk-Etrak, Kürd-Ekrad Kelimeleri Üzerine Bir Değerlendirme, Ankara 1996, s.5 vd.; Martin van Bruinessen, a.g.e., s.69

³ Cevdet Türkay, Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar, İstanbul 1979, s.168

Zazaların, Zaza olarak ifade edilmedikleri vurgusu daha bir vahimdir. Akademiya dünyası içinden biri olarak Sayın Kadri Yıldırım'ın Oskar Mann, Karl Haddank, Minorsky (-ki Kürdolojinin babası olarak bilinir), Terry L. Todd, Ludwig Paul vd. den bihaber olması mümkün mü? Kendisinin gittiği yoldan gidersek de aynı noktaya ulaşamayacağız. Çünkü; Osmanlı Devleti'nin resmi politikası İslam ümmetçiliğini esas aldığından resmi kayıtlarında kendi tebasıyla ilgili, "Müslim" [Müslüman] ve "Gayrimüslim" [Müslüman olmayan] şeklinde bir tasnife gidilmiştir. Müslüman ile Türk, Kürt, Zaza, Arap, Fars, vd. kastedilirken, Sünniler; "Ehli Sünnet ve'l-cemaat", Aleviler ise "Kızılbaş" ve "din dışı grup" şeklinde tanımlanmıştır. "Gayrimüslim" tabiri ile de Ermeni, Süryani, Nesturi, Rum, Yahudi vd. zümreler kastedilmiştir. Bazen de tüm bunların "Osmanlı" üst kimliğiyle tanımlandıkları da olmuştur. Bu bağlamda, Osmanlı döneminin resmi ve gayri resmi kaynaklarında Zazalar genellikle "Müslim", "Ehli Sünnet", "Kızılbaş" veya aşiret ya da yer/bölge isimleriyle anılmışlardır. Bununla birlikte, bazen "Kürt" diye nitelendirilmiş, bazen de "Zaza" ismi kullanılmıştır. Söz konusu "Kürt" tanımlaması Osmanlı vesikalarına bakıldığında sadece Zazalara özgü olmadığı görülür. Türkmen ve Arap kökenli kimi aşiret ve kabilelerin de "Kürt" diye anıldıkları görülür. (Doğu ve Güneydoğu'nun genelde özellikle Türkler tarafınca Kürt, Karadenizin de tümü Laz olarak tanımlandığı, bunun etnolojik veya sosyobilimsel bir tespit veya bilinçten değil, genellemeden kaynaklı olduğu kesin. Zazaları Kürt diye tasnif eden genelde Türkçe kaynaklar veya Türklerdir. Zazaların komşuları olan Kürtle ise Zazaları Dımlı veya Zaza olarak tanımlar, Kurmanc veya Kurd olarak değil. Zazaların Kürtçe yazında da Kurd adı altında zikredilmesi yeni ve siyasi bir fenomendir, Türk kalıbından alındığı söylenebilir.) Özellikle İdris-i Bitlisi dönemi ve sonrasında kimi Kürt tarihçileri (Şerefhan gibi) Doğu ve Güneydoğunun tamamını "Kürdistan" diye adlandırmaları sonrasında, Evliya Çelebi ve daha pek çok Osmanlı seyyahı ve tarihçisi veya görevlisi, bölge nüfusunu tanımlarken "Kürt" kelimesini kullanmışlardır.⁴ Halbuki Sultan Sencer tarafından ilk kez kullanılan Kürdistan sözcüğü ya Azerbaycan ve Luristan arasında kalan bölge için ya da Zagros dağlarının batısında kalan bölge için kullanılmıştır.⁵ Görüldüğü üzere Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerini kapsamıyordu.⁶ Buna benzer durum Gayri Müslim teba için de görülmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan Rum, Süryani, Nesturi gibi "Gayrimüslim" bazı etnik gruplar, bir kısım Osmanlı belgelerinde hatalı olarak "cemaat-i Eramine" [Ermeniler cemaati] veya sadece "Eramine" [Ermeniler] şeklinde kaydedilmişlerdir.⁷ Polonyalı Simeon seyahatnamesinde, "Ermeni olmadıkları halde, diğer bütün Gayrimüslimlerin de Ermeni olarak adlandırıldıklarını" belirtir.⁸ Günümüzde dahi Zazalar çoğunlukla

⁴ Martin van Bruinessen, Kürtlük, Türklük, Alevilik, Etnik ve Dinsel Kimlik Mücadeleleri, istanbul 1999, s.59.)

⁵ Seyfettin Çetin, Yâkût el-Hamevî'nin Mu'cemü'l-Büdan Adlı Eserinde Kürtler, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Diyarbakır, 2013

⁶ V.Minorsky-Th.Bois-D.N.MacKenzie, Kürtler&Kürdistan, istanbul 1996, s.13

⁷ Mehmet Ali Ünal, XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), Ankara 1989, s.63

⁸ Hrand Andreasyan, Polonyalı Simeon'un Seyahatnamesi (1608-1619), istanbul 1964, s.89

Hıristiyan herkesi “Ermeni” olarak, Anadolu’nun batısında yaşayan halk kitleleri Fırat’ın doğusundaki herkesi “Türk”, Karadeniz Bölgesi dışındaki tüm Anadolu insanı bu bölgenin tamamını Laz olarak nitelemektedirler. Son yıllarda yapılan araştırmalarda görüldü ki, bölgede Ermeni Kilisesi diye bilinen kiliselerin bazıları Rum veya Süryani kiliseleriymiş. Bu nedenle bazı resmi kayıtlarda Zazaların “Kürt” diye adlandırılmaları onların gerçekte Kürt olduklarını göstermez. Kadri Yıldırım ve başkalarının ısrarla, “Osmanlı döneminde Zazaların Kürt kabul edildikleri ya da Atatürk’ten sonra kimi çevrelerin kasıtlı olarak Zazaları Kürt saymadıkları”⁹ni iddia edip, bunu yegane hakikat diye ileri sürmeleri yine kendi deyimleriyle hiç de “tarihsel ve bilimsel” metodolojik bir yaklaşım değildir. Osmanlı döneminde Zazalar’ın Kürtler’den ayrı bir topluluk olduğunu gösteren belgeler de mevcuttur. 1744 yılında Divriği bölgesinde meydana gelen bazı adli vakalarla ilgili olarak merkezi yönetimin bulunduğu İstanbul’a gönderilen bir mektuba verilen cevabi yazıda “Malatya Sancağı’ndaki Kürne Kürecik ihtiyarı EKRAD [KÜRT] Asaf’ın oğlu, Bolucan’da yol kesen eşkıyalarca öldürülerek at ve elbisesi gasp edilmiş, kaçan yakınları ise Asaf’a gidip iftira ile oğlunun Divriği toprağından Hamo tuzlasında çalışan ZAZA işçilerince öldürüldüğünü, at ve elbisesinin ise Divriği’de, Tuzla emininde olduğunu söylemişlerdir. Asaf, EKRAD adeti uyarınca çevredeki EKRAD çetelerine kara bayrak gönderip yardım istemiştir. Başta Asaf olmak üzere, Mahmud Kethüda, Şötüklü Ahmed, Kör Mehmed (...) isimli şakiler ve daha birçokları, beş altı yüz süvari ve piyade ile 1744 yılı Ramazan ayında Divriği köylerine baskınlar yapmaya başlamış, mal ve erzaklarını talan etmişlerdir(...)”⁹ İstanbul’da, 1908 yılında Kıbrıslı Derviş Vahdeti tarafından yayınlanan Volkan gazetesinin 1.sayısındaki “Nutuk” başlıklı yazıda; “Yemen’de, Hicaz’da, Arabistan’da, Beyne’n-Nehrey’n de [Mezopotamya],

⁹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Sivas Ahkam Defteri, No:1, s.232 (1.Hüküm); zikreden: Necdet Sakaoglu, Anadolu Derebeyi Ocaklarından Köse Paşa Hanedanı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998, s.33, 296, 297 ; “*Malatya ve Sivas kadılarına ve Sivas Rakka mütesellimlerine ve Malatya ve (...) voyvodalarına hüküm ki: Kıdvetü ’l-Kuzat ve ’l-hükkam Divriği Kadısı Mevlana Abdülatif zide fazluhu südde-i saadetime mektub gönderüb Malatya civarında vaki Kürne Kürecik EKRADI [KÜRT] ihtiyarları olan Asaf Subaşı ’nın oğlu Sivas toprağında Bolucan nam beldede geşt ü gûzar eder iken ahar kutta-i tarık eşkıyası mezburu katl ve at ve esvabını garet ve yanında olan kendi adamları firar ile mezbur Asaf’a varub, ’oğlunu Divriği toprağından mahall-i ma ’reke kurbünde Hamo nam memlehanın ZAZA tabir olunan ameleleri katl eyledi ve atı ve esvabı Divriği ’de sakin memleha eminlerindedir’ deyü su-i zan ve iftira ile haber verüb memleha-yi mezbur eminleri öteden berü ayan ve ayanzade ve ehl-i urz ve dindar ve perhizkar olub ve bu güna iş kendilerinden ve ittibalarından zuhur ve vaki olmuş değil iken mücerred garaz-ı nefsanî ve icra-yi melanet için mezbur Asaf, adet-i EKRAD ve ayin-i na-meşruları olan etraf ve civarlarında olan eşkıya-yı EKRAD’a istimdat ve kara bayrak gönderüb mezbur Asaf Kethüda ve Mahmud Kethüda ve Şötüklü Ahmed Ağa ve oğlu Hasan Ağa ve Şötüklü Kör Mehmed ve Semekli ve Yacoza(?) ve Gelgeleli Yusuf oğlu Göçer, Simay uşakları ile oğlu Çamük, Oruç oğlu Musa ve Perik oğlu Mustafa ve Göçer oğlu ve Elgaffar ve Diricanlı Molla Yusuf ve oğlu Yusuf ve oğlu Veli Hasan ve Arhudlu Kör Mehmed oğlu ve Şevkafyun oğlu Uğurluoğlu ’nun yeğeni Kasım, Parhiganlı Bölükbaşıoğlu Hasan demekle maruf şakiler, beş altı yüz süvari ve piyade malumü ’l-esami haşeratı başlarına cem’ ve 1157 [1744] senesinde ve mah-ı Ramazan-ı şerifde kuralarına varub rast geldiklerini soyub emval ve erzaklarını nehb ü garet ederek (...)”*

Arnavutluk'ta Kanun-i Esasi harfiyyen tatbik olunacak, aşiretler, derebeylikler ortadan kaldırılacak, çadır altında olanlar iskan ettirilecek. Türk, Arap, Kürd, Zaza, Çerkes, Laz, Gürcü, Arnavut, Boşnak, Ermeni, Rum, Bulgar, Ulah, Dürzi, Süryani, Keldani, İbrani, Osmanlı olduğunu tanıyacak..”¹⁰ hususları yer almaktadır. Aynı gazetenin 41. sayısında da, yine Derviş Vahdeti imzalı “Din-Kavmiyet” başlıklı yazıda; “Asya, Avrupa, Afrika-yi Osmani’de bulunan Arap, Türk, Kürd, Buti, Zaza, Çerkes, Gürcü, Laz, Arnavud, Boşnak, akvam-ı İslamiyesi [İslam kavimleri] gibi..”¹¹ ifadelerine yer verilmiştir. Yine 15.Yüzyılda yaşamış (doğum 1397-98) asıl adı gaybi olan, Alaiye (Alanya) Beyinin oğlu Kaygusuz Abdal, yaşadığı dönem Anadolu halklarına gönderme yaptığı bir şiirinde;

Soğanı, arpa ekmeğini **Kürde** ver,
Öğünü odur, o onu yahşi yer
Türkmen’e ver yahni ile burmayı
Arabın önüne döktür hurmayı

**

Eğer bu sene çıkar isem yaza,
Toplayayım bir parça Gürcü, Abaza
Elime geçerse on kadar Zaza
Yolar sakalını kavlak satarım

**

Zaza ve Kürt adlarıyla iki ayrı halkın varlığına işaret eder. Bu deyişte, Kaygusuz Abdal, aynı zamanda o dönemin Anadolu halklarının karakteristik kültür ve yaşam özelliklerine de vurgu yapmıştır. Bu iki örnekte de görüldüğü üzere, Kürt ve Zaza isimleri ayrı ayrı zikredilerek, iki farklı halktan söz edilmektedir.

Osmanlı resmi kaynaklarından biri olan “Salname-i Diyarbekir” de [Diyarbakir Yıllığı’nda]; “Diyarbakir bir Osmanlı memleketidir. Çünkü ahalişi umumen Saltanat-ı Seniyye’nin te’ali ve temadi-i şan u şevketi arzu-yi ciddisiyle mütehassıs bulunuyorlar. Dâhil-i vilayette Türk, Arap, Kürd, Ermeni, Süryani, Zaza lisanları müsta’mel olmakla [kullanılmakla] beraber en ziyade sayı olan lisan, lisan-ı letafet-resan-i Osmani’dir.”¹² denilerek vilayette kullanılan diller sıralanmaktadır. Sayın Kadri Yıldırım bilmelidir ki (bizce biliyor), Osmanlı’da Zaza tabiri kullanılmıştır. Yine biliyor ki, Zazaca denen dil Zazaların kullandığı dildir. Yani Zaza dilidir. Kürt dili değildir. Ancak, Osmanlı’nın ne dediğinin bu kadar önemsenmesini anlayabilmiş değiliz. Osmanlı’nın Zazaları tanımlama biçimlerini çok önemsiyor ise; o vakit, Osmanlı arşivlerinden Kızılbaşlar (Aleviler) hakkında olumlu bahseden bir belge gösterebilir mi? (Aksine, bu toplumsal gruba dair “**katli vacip**”, “**rafizi**” vb. biçiminde tanımlamalarına dair onlarca belge çıkarılabilir). Ayrıca, madem gezgin ve asker-siyasetçi ya da Osmanlı’daki bazı söylemler kendileri için bu denli önemli; biz

¹⁰ Volkan Gazetesi, Sayı: 1, istanbul, 28 Teşrinisani 1324 [11 Aralık 1908], s.4

¹¹ Volkan Gazetesi, Sayı: 41, istanbul, 28 Kanunisani 1324 [10 Şubat 1909], s.1

¹² Salname-i Diyarbakir, Sene 1312, 1315, 1316

de kendilerine Kürtlerin soy ve nesepleri hakkında bilgi veren ilk kişilerden X. Yüzyıl coğrafyacılarından Mesudi'ye mi kulak verelim?¹³ Bu bizim meselelere “**tarihsel ve bilimsel**” yaklaşım ahlakımıza sığmayacaktır.

3. Dilbilimsel olarak Zazaca Kadri Yıldırım'ın iddia ettiği gibi Kürtçe'nin bir lehçesi midir? Bunun için Zazaca üzerine çalışmalar yapmış dilbilimcilere bakmak yeterlidir. Oskar Mann- Karl Hadank (Murdarten der Zaza, 1932, 398 sayfa) çalışmalarında Zazaca'nın kendi başına bir İrani dil olduğunu ve yine aşağıda sıralanan çalışmalar Zazaca'nın ayrı bir dil olduğunu belirtirler.
 - 1911, L.Molyneux-Seel, A Journey in Dersim
 - 1958, Georg Morgenstierne, Handbuch der Orientalistik, Iranistik
 - 1989, Joyce Blau, Compendium Linguarum Iranicarum
 - 1997, L. A. Pirejko, Osnovy iranskogo jazykoznanija, Novoiranskije jazyki: Severo-zapadnaja gruppa

Bu anlamda Zazaca üzerine yapılan bazı yüksek lisans ve doktora çalışmaları da bulunmaktadır. Kitap olarak yayınlanan doktora tezleri;

- 1985, Terry Lyn Todd, A Grammar of Dimili (Also known as Zaza), Michigan.
- 1998, Ludwig Paul, Zazaki, Grammatik und Versuch einer Dialektologie, Wiesbaden.
- 1998, Zülfü Selcan, Grammatik der Zaza-Sprache, Berlin.
- 2016, İlyas Arslan, Verbfunktionalität und Ergativität in der Zaza-Sprache (Zaza Dilinde Fiillerin İşlevselliği ve Ergatif Sistem), durch die Philosophische Fakultät der Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf

Etnolog Peter Alford Andrews (1989) *Türkiye’de Etnik Gruplar* adlı çalışmasında zazaları; *Alevi Zazalar* ve *Sünni Zazalar* olarak ayırmakta ve Kürtlerden ayrı bir etnik grup olarak değerlendirmektedir.

Zazalar bir kimi kaynaklarda Kürt olarak nitelendirilirken kimi kaynaklarda da Türk oldukları iddia edilmektedir. Ancak, Zazaları bağımsız bir etnik grup olarak değerlendiren doktora tezlerinin yanı sıra birçok yüksek lisans tezi ve bilimsel makale de bulunmaktadır. Bunlar;

Hüseyin Çağlayan (1995), Kahraman Gündüzkanat (1997), Kazım Aktaş (1999), Krisztina Kehl-Bodroig (1998), Selahattin tahta (2002), Hülya Taşçı (2006), Gülsün Fırat (2010), Eberhard Werner (2012), Esther Schulz-Goldstein (2013), Zeynep Aslan (20116) ve Maria Philipp (2017)

Dilbilimciler, kökenleri bir olan dillerin birbirlerinden tarihsel seyir içinde nasıl ayrıldıklarını üç başlık altında incelerler. Öncelikle en eski yazıtları alıp inceleyerek,

- a. Fonolojik
- b. Morfolojik
- c. Leksikolojik

¹³ Mesudi, Müruc ez-Zeheb, Çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2004, s. 191

Temelli tahlil ederler.

Sayın Kadri Yıldırım bu tarz akademik-dilbilimsel çalışmalara özellikle girmeyerek **“tarihilik ve bilimsellik”** noktasında manidar bir konuşma yapmıştır!

4. Bu konuşmasında Kadri Yıldırım üstenci bir dille Zaza toplumunu küçümsemiştir. “Zaza kardeşlerimiz elbette ki kendilerini ve konuştuklarını nereye konumlandırıyorsa konumlandırınsınlar bunda **serbesttirler.**” Bu ifadesinden dolayı da Zazalara bir özür borcu olduğunu belirtmek isteriz.

Sonuç olarak, sayın Kadri Yıldırım, *“Lorice ve Hewramice'nin de Kürtçe olmadığı yönünde oynanan oyunların bir benzeri Türkiye'de Atatürk'ten sonra Zazaca üzerinde de oynanmaya başlanmış ve hala da devam etmektedir.”* derken, dilinin altındaki baklayı dürüstçe çıkarmıyor. Aslında, Zazaların devlet destekli olduğunu söylemeye çalışıyor. Ancak bu oyun içinde kendilerinin nerede olduğunu dile getirmiyor. Sayın Kadri Yıldırım bu konuşmasıyla, özellikle Osmanlı'nın 1514'ten sonra izlediği politikanın devam ettirilmesi arzusunun ortaya koymuştur. Bu siyasetin ana eksenini, merkezi yönetim Osmanlı'nın (Türklerin) elinde olacak, Kürtler (Kürt Ağa ve Beyleri) Osmanlı adına bölgeyi yöneteceklerdi. Kürtler bölge halkları olan Zazalara, Süryanilere, Ermenilere göre ayrıcalıklıydılar. Osmanlı'nın bölgedeki yönetim erkliydi. Sayın Kadri Yıldırım bu mirası savunuyor ve hatırlatıyor. “Bizi unutma. Ortak geçmişimiz var. Siyasetini değiştirme. Bölgeyi yine beraber yönetelim. Bak, çözüm sürecinde ne güzel bu yola doğru eviriliyorduk. Süreç bozulmasaydı, koruculuk sistemi dağıtılacak, gerilla tasfiye edilecek, koruculuk hizmetini görmek üzere devletin hizmetine sokulacaktı!”

Atatürk ile ilgili söyledikleri tamamen yanlış. Çünkü, Atatürk'ü anlamak için Türk Tarih Tezi ile Güneş Dil Teorisine bakmak yeterlidir. O dönem siyasetinin özü, Müslümanlar Türk'tür, zaten bütün diller de Türkçe'den türemiştir.

Zazalar'ın kimliğini gezginlere, asker ve siyaset adamlarına havale etmek tam bir kasaba politikacılığıdır. Binlerce yıllık bir tarihi süreçte oluşmuş bir kadim dili, kültürü inkar etmek, başka yerlere bağlayarak asimile etmeye çalışmak şovenizmdir. Bu siyasetin Kürtlere de bir yararı olmaz.

Sayın Kadri Yıldırım, HDP milletvekilidir. HDP özgürlük ve demokrasiyi (dahası bölgesel özerkliği) savunduğunu söyleyen bir siyasi partidir. Ulusal eşitsizliklere karşı olduğunu belirtiyor. Sayın Yıldırım, bilmediği veya bilip de inkar ettiği bir konu üzerinde konuşacağına, “anadilde eğitim hakkı”nı konuşmalıydı. Madem halklar adına konuşuyor, ülkenin üçüncü büyük nüfusuna sahip bir halkın dilinin (Zazaca'nın) kaybolup gitmesinin aslında bu ülkeye neleri kaybettireceğini konu edinmeliydi. Yok olma tehdidi altında olan dillerin ve kültürlerin neden yasaklı olduklarını, bütçede, bu yok olma tehdidi altında olan dillere, özellikle konu ettiği Zazaca'ya neden bir pay ayrılmadığını sormalıydı.

Biz umuyor ve ümit ediyoruz ki, parlamentoda bulunan demokrat vekiller halka ve tarihe karşı sorumlu davranır, dillerin-kültürlerin yok olması için değil; yaşaması ve geliştirilmesi için siyaset oluştururlar.

Unutulmamalı ki, Zaza halkı da bu ülkede yaşıyor, çalışıyor, üretiyor, askere gidiyor ve vergisini veriyor. Onun da ürettiği bu artı değerler ile ülkeden yurt dışına ve yurt içine değişik dillerden yayınlar yapılmakta, okullarda o dillerde eğitim verilmekte, Halk Eğitim Müdürlükleri nezdinde kurslar verilmektedir. Peki, Zazaca yayın yapan tek bir TV kanalı var mı? Okullarda Zazaca eğitim verilmekte mi? Halk Eğitim Müdürlükleri nezdinde Zazaca kurslar açılmış mı?

Tekrar söylüyoruz, eğer demokratsanız, eşitlikten, adaletten yana iseniz bir el uzatın. Çok geç olmadan, bir kuşun kanatlarını yolup, sonra onu bırakıp *“Hadi uç! Özgürsün!”* dememek adına, **BİR ŞEY YAPMALI!**

Saygılarımızla

İSTANBUL ZAZA-DER

*Metnin birer örneği basına, TBMM başkanlığına ve HDP e-posta adresi bulunan milletvekillerine gönderilmiştir.